

ПРАВИЛА ВО КОМУНИКАЦИЈАТА

Предмет: Мајчин јазик Наставник: Ардиана Селја	Клас: Трета година Училиште: СУГС „Зеф Љуш Марку“, Скопје	Време: 2 часа
Тема:	Разговор како вид на комуникација	
Наставни цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Учество во дискусии како комуникациски дијалог • Равивање на вештини за комуникација и соработка 	
Компетенции за демократска култура:	<ul style="list-style-type: none"> • Вреднување на човечкото достоинство и човековите права • Почит • Граѓанска свест • Одговорност • Јазични, комуникативни и повеќејазични вештини • Вештини за соработка • Вештини за аналитичко и критичко размислување 	
Методи и форми на работа:	Работа во групи по сценарија, анализа, дискусија	
Очекуван резултат/продукт:	Оспособеност на учениците да применуваат правила за вербална дискусија и да решаваат проблемски ситуации во меѓусебна комуникација	
Оценување на учениците:	Користење на дескрипторите за оценување на учениците	
Медиуми/ИКТ-алатки:		
Подготовка:		
Ресурси:	Работни листови, хамери и маркери	

ОПИС НА АКТИВНОСТА

ВОВЕДНА АКТИВНОСТ

1. На учениците им се објаснува дека часот ќе го почнат со игра „Борба за портокал“. Оделението се дели на две групи, група А и група Б. На двете групи задачата им се дава посебно. На групата А ѝ се кажува да остане во училницата, додека на групата Б ѝ се кажува да излезе надвор од училницата и да почека сè додека не биде повикана. На групата А ѝ се кажува дека нивна задача е да го земат портокалот што ќе биде оставен на средина за да направат сок од портокал.
2. Потоа се оди надвор од училницата и на групата Б ѝ се кажува дека треба да го земе портокалот, да ја излупи неговата кора и да направи колач. Ниту една од групите не треба да ја знае задачата на другата група.
3. Се повикува групата Б да влезе во просторијата и на учениците им се кажува да застанат едни наспроти други во два реда.
4. На учениците им се кажува дека имаат три минути време да го земат тоа што им треба. На учениците им се нагласува дека не смеат да употребат сила и да бидат насилни за да ја постигнат целта. Портокалот се става на средина помеѓу двете групи и им се кажува, „ПОЧНЕТЕ“.

На учениците им се поставуваат следните прашања:

- Дали вашата група го зеде тоа што го сакаше пред да истече времето?
- Која беше целта на вашата група? Дали ја остваривте целта?
- Каков беше резултатот од расправата за портокалот?
- Што направивте за да ја постигнете целта?
- Зошто е важно луѓето да комуницираат за да дојдат до разрешување на проблем?
- Дали секогаш луѓето комуницираат кога имаат проблеми или употребуваат сила? Зошто да или зошто не?
- Дали вие сте биле во слична ситуација? Ако сте биле, дали и како ја разрешивте?

5. Од учениците се бара да дадат идеи за одредени правила на комуникација во ситуација на несогласување, навредување, исмејување или критикување. Предлог-идеите се запишуваат на табла.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОУЧУВАЊЕ

1. На учениците им се дава работниот лист 1 во кој се дадени основните правила на комуникација/вербална дискусија. Правилата се читаат на глас и од учениците се бара да ги споредат правилата со идеите што самите ги предложиле и доколку има потреба, може да се дополнат.
2. Учениците се делат во 4 групи и им се дава работниот лист 2. На учениците им се презентира работниот лист во кој се дадени насоки како да се работи на сценарија со вербална дискусија во кои има ситуации на несогласување со идеите од страна на другите, навредување или омаловажување што предизвикува непријатни чувства кај другиот. На учениците им се даваат насоки дека треба да ги користат правилата на дијалогот/вербална дискусија, кои заеднички ги усогласија.
3. Од учениците од секоја група се бара да го прочитаат своето сценарио, да одговорат на прашањата од работниот лист, и тоа, прво, да го идентификуваат проблемот во однесувањето, а потоа да го запишат основното правило што ќе го превенира проблемот во однесувањето. Учениците имаат 10 минути за работа.
4. По завршувањето на задачата, секоја група гласно го чита своето сценарио и одговорите на прашањата и основното правило што го напишале.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

По читањето на сценаријата од сите групи, се поведува дискусија за употребата и за корисноста на правилата за продолжување на дијалогот, кога станува збор за критична тема. На учениците им се поставуваат следните прашања за рефлексija:

1. Што научивте денес?
2. Дали сметате дека можете да ги применувате овие основни правила во секојдневната комуникација? Зошто да или зошто не?
3. Дали овие основни правила може да ви помогнат успешно да водите вербална дискусија во одделението и во комуникација со другите? Зошто да или зошто не?
4. Кои се придобивките за целата паралелка од користење на основните правила во секојдневната комуникација со своите соученици?
5. Како се чувствувате кога размислуваат за ситуациите со несоодветна комуникација дадени во сценаријата?
6. Дали треба да имате добра комуникација и однесување со сите, дури и кога некоја личност не ви е посебно омилена?
7. Каква комуникација треба да имате со припадниците на друга етничка заедница и култура различна од вашата?

8. Дали сте биле во ситуација да имате различно мислење од своите врсници околу почитувањето и прифаќањето на другите, без разлика на нивната култура или етничка припадност?
9. Како би се справиле со ситуацијата кога вашиот најдобар другар би ве нападнал/осудил затоа што се дружите со соученик од друга култура или етничка припадност?

Активноста може да се заокружи со поттикнување на учениците да изработат постер со идеи за начини на решавање на одредени конфликтни ситуации што се случуваат во рамки на нивниот клас како последица на различните размислувања или интереси. Постерот треба да содржи кратки текстови придружени со илустрации/цртежи или симболи.

РАБОТЕН ЛИСТ 1 – Основни правила за дијалог/вербална дискусија

1. Почитувај го правото на другите да имаат свое мислење и ставови што се различни од твоите!
2. Критикувај ги идеите, не луѓето!
3. Внимателно слушај го она што другите го говорат, дури и кога не се согласуваш со тоа! Коментарите што ги даваш (поставување прашања за појаснување, критичко гледање на работите, проширување на темата и сл.) треба да бидат одраз на тоа дека внимателно си ги следел коментарите на другите.
4. Биди учтив – не упаѓај во збор и избегнувај какви и да било разговори додека другите зборуваат!
5. Почитувај ги идеите на другите луѓе (наместо да даваш судови), кога тие се разликуваат од твоите!

РАБОТЕН ЛИСТ 2 – Сценарија

ГРУПА 1

Прочитајте го сценариото со проблемска ситуација и прашањата на кои треба да дадете одговор. При тоа треба да ги имате предвид правилата за дијалог/вербална дискусија дадени во Работниот лист 1. Имате 10 минути време за работа, а потоа секоја група ќе го прочита своето сценарио и ќе ја презентира својата работа.

Сценарио – На одделенскиот час учениците предлагаат теми за новиот проект. На предлогот на Сара темата да биде „Почитување на другите и недискриминација“, како резултат на зачестени примери на еднаков третман и нефер однесување меѓу учениците во училиштето, Марија ѝ се обраќа: „Како можеш да предложиш таква идеја којашто е само губење време. Тоа е сложена тема за којашто ние како ученици би можеле нешто да промениме.“ Сара не се чувствува убаво и се повлекува од идејата.

Проблем – Дали обраќањето на Марија е соодветно? Зошто да или зошто не? Дали сметате дека таа сфатила дека ги повредила чувствата на Сара?

На кој начин Марија можеше да го искаже своето мислење за предлогот на Сара, без да го омаловажи и да го отфрли нејзиниот предлог? Напишете што можеше таа да каже...

Правило – Објаснете го правилото за почитување на мислењето на другите...

Прашања за дискусија во малите групи

1. Дали сметате дека може да се придржувате кон овие основни правила? Зошто да или зошто не?
2. Што треба да направиме, доколку некој ги прекрши основните правила?
3. Дали овие основни правила може да ви помогнат послободно да се изразувате со вашите врсници? Зошто да или зошто не?

ГРУПА 2

Прочитајте го сценариото со проблемска ситуација и прашањата на кои треба да дадете одговор. При тоа треба да ги имате предвид правилата за дијалог/вербална дискусија дадени во Работниот лист 1. Имате 10 минути време за работа, а потоа секоја група ќе го прочита своето сценарио и ќе ја презентира својата работа.

Сценарио – Додека групата работи на бура на идеи во врска со акцијата за уредување на дворот во училиштето, што се работи заедно со локалната заедница, Бојан предлага: „Можеме да направиме фонтана.“ На Тереза не ѝ се допаѓа идејата и таа со потсмев му одговара: „Толку си глупав Бојане, како не гледаш дека не можеме да набавиме алат за работа и да обезбедиме садници, а ти предлагаш фонтана.“

Проблем – Зошто Тереза го исмева Бојан? Дали сметате дека таа сфати дека ги повреди неговите чувства? Како Тереза можеше да даде критички коментар на предлог-идејата на Бојан без лично да го навреди? Напишете што можеше таа да каже...

Правило – Објаснете го правило за **критикување на идеи**, а не за луѓето...

ПРАШАЊА ЗА ДИСКУСИЈА ВО МАЛИТЕ ГРУПИ

1. Дали сметате дека може да се придржувате кон овие основни правила? Зошто да или зошто не?
2. Што треба да направиме, доколку некој ги прекрши основните правила?
3. Дали овие основни правила може да ви помогнат послободно да се изразувате со вашите врсници? Зошто да или зошто не?

ГРУПА 3

Прочитајте го сценариото со проблемска ситуација и прашањата на кои треба да дадете одговор. При тоа треба да ги имате предвид правилата за дијалог/вербална дискусија дадени во Работниот лист 1. Имате 10 минути време за работа, а потоа секоја група ќе го прочита своето сценарио и ќе ја презентира својата работа.

Сценарио – Ашела објаснува дека нејзиното семејство најдобро го учи македонскиот јазик со гледање телевизија и дружење со соседите. Таа објаснува дека тие редовно се собираат со неколку други семејства Бошњаци и тогаш зборуваат на сопствениот јазик. Стефан ја прекинува и ѝ вели: „Нема никогаш да научите македонски ако дома зборувате само на бошњачки јазик.“

Проблем – Кој дел од приказната на Ашела Стефан го игнорирал или не го разбрал? Зошто тој претпоставил дека нејзиното семејство дома не зборува македонски?
Со кое прашање Стефан можеше да ѝ се обрати на Ашела со што ќе му беше појасна ситуацијата на нејзиното семејство, отколку да претпостави дека тие дома не зборуваат македонски? Напиши што можел тој да каже...

Правило – Објаснете го правилото за **внимателно слушање на соговорникот и поставување прашања**, доколку нечија приказна не ти е јасна...

ПРАШАЊА ЗА ДИСКУСИЈА ВО МАЛИТЕ ГРУПИ

1. Дали сметате дека може да се придржувате кон овие основни правила? Зошто да или зошто не?
2. Што треба да направиме, доколку некој ги прекрши основните правила?
3. Дали овие основни правила може да ви помогнат послободно да се изразувате со вашите врсници? Зошто да или зошто не?

ГРУПА 4

Прочитајте го сценариото со проблемска ситуација и прашањата на кои треба да дадете одговор. При тоа треба да ги имате предвид правилата за дијалог/вербална дискусија дадени во Работниот лист 1. Имате 10 минути време за работа, а потоа секоја група ќе го прочита своето сценарио и ќе ја презентира својата работа.

Сценарио – Додека новиот ученик го објаснува начинот како дошол до решението на проблемската задача по математика што го научил во претходното училиште, Петар и Иван тивко шепотат за фудбалскиот натпревар. Кога новиот ученик излегува пред табла да ја реши задачата, Петар извикува: „Тоа не е начинот на којшто се решава ваква задача, во какво ли училиште си одел?“, а Иван се смее.

Проблем – Дали мислиш дека новиот ученик забележал дека неговите соученици шепотеа додека тој зборуваше? Дали по оваа случка новиот ученик ќе сака да се дружи со Петар и Иван? Како ќе го опишете однесувањето на Петар и Иван?
Кои основни правила Петар и Иван не ги почитуваат?.....

Правило – Објаснете го правило за **неупаѓање во збор и избегнување какви и да било разговори додека другите зборуваат...**

ПРАШАЊА ЗА ДИСКУСИЈА ВО МАЛИТЕ ГРУПИ

1. Дали сметате дека може да се придржувате кон овие основни правила? Зошто да или зошто не?
2. Што треба да направиме, доколку некој ги прекрши основните правила?
3. Дали овие основни правила може да ви помогнат послободно да се изразувате со вашите врсници? Зошто да или зошто не?

ГРУПА 5

Прочитајте го сценариото со проблемска ситуација и прашањата на кои треба да дадете одговор. При тоа треба да ги имате предвид правилата за дијалог/вербална дискусија дадени во Работниот лист 1. Имате 10 минути време за работа, а потоа секоја група ќе го прочита своето сценарио и ќе ја презентира својата работа.

Сценарио – Влатко и Едис се подготвуваат за промовирање на видеофилм за Старата Чаршија што ќе се одржи во турскиот театар. Темата е заживување на Старата Чаршија и зголемување на посетителите. На другарите на Влатко не им се допаѓа темата, затоа што се однесува на Старата Чаршија, а Филип му коментира на Влатко пред сите: „Никој од друштвото нема да дојде на промоцијата затоа што темата е за Старата Чаршија, а и другарите на Едис мислат дека Македонец не може да го долови животот на занаетчиите и трговците, кои претежно се Турци и Албанци.“

Проблем – Зошто Филип ја омаловажува идејата со видеофилмот? Кои претпоставки ги прави Филип? Дали тие претпоставки се точни?

Како Филип можеше да реагира без да ја омаловажува идејата за видеофилмот? Напиши што можеше тој да каже...

Правило – Објаснете го правило за неосудување на идеите на другите луѓе што се разликуваат од твоите...

ПРАШАЊА ЗА ДИСКУСИЈА ВО МАЛИТЕ ГРУПИ

1. Дали сметате дека може да се придржувате кон овие основни правила? Зошто да или зошто не?
2. Што треба да направиме, доколку некој ги прекрши основните правила?
3. Дали овие основни правила може да ви помогнат послободно да се изразувате со вашите врсници? Зошто да или зошто не?